зв'язку з дією правового режиму воєнного стану, не мають визначених часових меж і порядку відновлення попереднього становища. По-четверте, розширення обмежень не супроводжується посиленням гарантій, хоча саме гарантії становлять зустрічне забезпечення тих обтяжень, яких зазнає поліцейський.

Викладене дозволяє сформулювати такі положення. Службові обмеження прав поліцейського є конституційно допустимими лише за одночасного дотримання трьох умов: встановлення законом, наявності правомірної мети та співмірності обмеження цій меті за збереження сутнісного змісту права. Перелік обмежень має бути вичерпним і закріпленим на рівні закону, а їх обсяг – відповідати обсягові наданих гарантій. Обмеження, запроваджені у зв'язку з особливим правовим режимом, мають бути визначеними в часі та супроводжуватися відповідним грошовим відшкодуванням.

Література:

1. Case of Rekvényi v. Hungary: judgment of the European Court of Human Rights of 20 May 1999, application no. 25390/94. URL: https://hudoc.echr.coe.int.
2. Case of Vogt v. Germany: judgment of the European Court of Human Rights of 26 September 1995, application no. 17851/91. URL: https://hudoc.echr.coe.int.

DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-670-9-18

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОВЛЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

Д'ячук Максим Юрійович
доктор філософії у сфері права
https://orcid.org/0009-0004-1791-4850

Масштаби руйнувань інфраструктури внаслідок збройної агресії проти України зумовили формування нового за змістом і динамікою масиву правового регулювання – від спеціальних фондів і компенсаційних процедур до механізмів залучення міжнародної допомоги та державно-приватного партнерства. Таке регулювання створюється безпосередньо в умовах триваючих руйнувань, а тому характеризується фрагментарністю, частими змінами нормативних актів

і поширенням тимчасових процедур воєнного стану. За таких обставин традиційний формально-догматичний аналіз, попри його незамінність, виявляється недостатнім: юридична конструкція, закріплена нормативним актом, не завжди реалізується відповідно до задуму нормотворця.

Юридична конструкція, закріплена нормативним актом, не завжди реалізується відповідно до задуму нормотворця. Саме тому догматичний аналіз повинен поєднуватися з іншими дослідницькими засобами, здатними врахувати соціальний контекст права. Комплексність відновлення інфраструктури потребує залучення знань та інструментарію економіки, соціології й науки публічного управління. Міждисциплінарний підхід дозволяє уникнути вузькогалузевого бачення та врахувати різні виміри предмета. У роботі його реалізація пов'язана передусім із використанням економіко-правового аналізу й конкретно-соціологічного методу.

Економіко-правовий підхід зумовлений безпосередньою залежністю інфраструктурного відновлення від фінансування, інвестицій, вартості матеріалів і робіт, державно-приватного партнерства та впливу проєктів на розвиток регіонів. Його зміст полягає в оцінюванні впливу правових приписів на економічні показники й поведінку учасників, а також у перевірці економічної обґрунтованості нормативних рішень.

За допомогою цього підходу аналізуються спеціальні фонди, бюджетні субвенції, кредити міжнародних банків, донорська допомога та інші фінансові механізми. Досліджується визначеність джерел і порядку використання коштів, наявність стимулів для приватного капіталу, зокрема податкових переваг та інвестиційних гарантій, а також можливі адміністративні бар'єри. Оцінювання закупівельних процедур дозволяє встановити, чи забезпечують вони належне співвідношення вартості та якості й чи не спричиняють надмірне регулювання затримок і здорожчання робіт.

Економічний аналіз охоплює зіставлення планових показників із фактичними витратами та результатами, дослідження територіальних диспропорцій у фінансуванні й прогнозування ресурсних потреб. Такі відомості порівнюються з бюджетними нормами, порядком діяльності спеціалізованих органів і правилами отримання міжнародної допомоги. Це дозволяє встановити відповідність юридичних механізмів реальним економічним потребам, оцінити можливості оперативного перерозподілу коштів, використання резервних фондів і випуску цільових облігацій.

Результати економіко-правового аналізу можуть бути покладені в основу пропозицій щодо типових договорів державно-приватного партнерства, гарантій інвесторам, прозорого моніторингу витрат і

посилення фінансового контролю. Поєднання економічного та юридичного підходів забезпечує оцінювання відбудови за критеріями «витрати – вигоди» й довгострокової стійкості її фінансової моделі.

Соціологічний метод необхідний для перевірки реальної дієвості правового регулювання. У правничому дослідженні він передбачає вивчення функціонування права на основі конкретних соціальних фактів і емпіричних даних [1]. Його використання дозволяє з'ясувати, як приписи щодо відбудови реалізуються на практиці та як відповідні процеси оцінюють їх безпосередні учасники й населення.

Емпіричну основу можуть становити статистичні відомості про кількість пошкоджених і відновлених об'єктів, виділені й освоєні кошти, строки виконання проєктів та регіональні показники. Їх зіставлення з нормативними вимогами допомагає встановити, чи здатні органи реалізовувати програми в межах бюджетних періодів, які погодження або експертизи зумовлюють затримки та наскільки ефективними є чинні процедури.

Іншим джерелом є результати опитувань громадської думки, експертних інтерв'ю та оцінок профільних фахівців. Вони відображають сприйняття темпів і якості робіт, рівень довіри до органів влади та оцінку прозорості використання фінансування. Аналіз успішних і проблемних місцевих проєктів дає змогу встановити чинники, які сприяють або перешкоджають реалізації норм.

До соціологічного інструментарію належить і документальний аналіз практики: вивчення звітів Рахункової палати, матеріалів журналістських розслідувань та судових справ щодо відновлювальних контрактів. Він дозволяє виявляти розрив між нормативною моделлю й фактичними діями, наприклад використання прямих угод замість відкритих торгів або затримки компенсацій через підзаконні колізії та бюрократичні процедури. Аналіз статистики, анкетування та інші конкретно-соціологічні засоби показують, чи досягають норми поставлених цілей – швидкої та якісної відбудови, справедливого розподілу ресурсів, прозорості й підзвітності.

Використання міждисциплінарних методів істотно поглиблює юридичне дослідження. Економіко-правовий аналіз розкриває ресурсну раціональність і матеріальну результативність приписів, тоді як соціологічний метод дає змогу оцінити їх фактичну ефективність та суспільну легітимність. У поєднанні з догматичним інструментарієм вони забезпечують більш переконливі й практично орієнтовані висновки.

Залучення методів суміжних наук обґрунтовано визнається ознакою зрілості сучасного правового дослідження, адже право функціонує у нерозривному зв'язку з економічними, політичними, управлінськими та психологічними процесами. Вихід на міждисциплінарний рівень

водночас потребує коректного пристосування інструментів інших наук до особливостей юридичного предмета [2].

Проведений методологічний аналіз підтверджує, що об'єктивне й повне пізнання адміністративно-правового регулювання відновлення інфраструктури можливе лише за умови комплексного застосування загальнонаукових, спеціально-юридичних та міждисциплінарних методів. Перша група формує філософську й логічну основу; друга забезпечує поглиблене опрацювання нормативної матерії, юридичних інститутів і процедур; третя пов'язує право з реальними економічними та соціальними процесами. Взаємодоповнення цих засобів мінімізує методологічну однобічність, оскільки теоретичні положення перевіряються фактичними даними, а зміст правових норм зіставляється з практикою їх застосування.

Запропонована система відповідає сучасній тенденції до методологічного плюралізму та гнучкості юридичного пізнання. Сформований інструментарій створює надійну основу для подальшого дослідження, підвищує достовірність його результатів, обґрунтованість рекомендацій і практичну спрямованість пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання. Належно вибудувана методологія дає змогу одержати висновки, корисні як для розвитку доктрини адміністративного права, так і для формування державної політики відбудови України у воєнний та післявоєнний періоди.

Методологічна цінність наведеного комплексу визначається не тільки одночасним використанням різних дослідницьких засобів, а й обґрунтованою послідовністю їх застосування. На початковому етапі діалектичний і системний підходи формують загальну модель предмета, дають змогу сформулювати проблему, виявити її внутрішні суперечності та встановити коло елементів, що потребують окремого аналізу. Аналіз і синтез забезпечують подальший поділ механізму на компоненти та об'єднання отриманих відомостей. Індукція й дедукція пов'язують емпіричні факти з теоретичними конструкціями, запобігаючи висновкам, які не підтверджуються практикою або не узгоджуються із загальними положеннями адміністративного права.

На наступному рівні спеціально-юридичні методи переводять загальну модель у площину правового аналізу. Формально-догматичне дослідження встановлює нормативний зміст і виявляє прогалини, колізії та термінологічну невизначеність. Історико-правовий метод пояснює походження відповідних конструкцій і причини збереження окремих регуляторних моделей. Порівняльно-правовий підхід дозволяє оцінити національні рішення з урахуванням іноземного досвіду, не допускаючи механічного перенесення правил, сформованих в іншому правовому та соціально-економічному середовищі. Системно-структурний аналіз

упорядковує нормативний матеріал, а прогностичний метод трансформує встановлені закономірності в аргументовані пропозиції щодо майбутніх змін.

Міждисциплінарний рівень виконує конкретизуючу й перевірочну функції. Економіко-правовий аналіз дає змогу встановити, чи є запропонована юридична модель фінансово здійсненною, чи не створює вона непропорційних витрат і чи формує належні стимули для учасників. Соціологічний метод показує, наскільки нормативні приписи фактично виконуються та як вони впливають на громади, інвесторів, підрядників і користувачів публічних послуг. Економічні й соціологічні відомості, таким чином, не підміняють юридичного аналізу, а забезпечують емпіричну перевірку його результатів.

Використання кожного методу має відповідати принципу функціональної достатності. Дослідницький інструмент залучається для виконання конкретного завдання, а не лише для формального розширення методологічного переліку. Виявлення законодавчого змісту поняття потребує формально-юридичного тлумачення; оцінювання розподілу повноважень – структурно-функціонального аналізу; встановлення причин нормативної фрагментарності – історико-правового підходу; дослідження результативності фінансових процедур – економіко-правового методу; перевірка виконання програм – соціологічного інструментарію. Така диференціація усуває зайве дублювання та робить логіку наукового пошуку прозорою.

Необхідною умовою достовірності виступає критичне оцінювання джерельної бази. Нормативні акти мають досліджуватися з урахуванням їх юридичної сили, чинності, конкретної редакції та місця в системі законодавства. Статистичні показники потребують перевірки методики формування, повноти й зіставності. Відомості органів державної влади, міжнародних організацій, громадських інституцій та медіа необхідно оцінювати з огляду на їх походження, мету створення і можливі обмеження. Зіставлення різних типів джерел дозволяє взаємно перевіряти дані та зменшувати ризик упереджених оцінок.

Особливого врахування потребує часова мінливість предмета. Регулювання інфраструктурного відновлення формується безпосередньо в умовах триваючих руйнувань, тому характеризується частими змінами нормативних актів, появою тимчасових процедур і перерозподілом компетенції. Методологія повинна фіксувати редакцію норм на момент аналізу, відмежовувати тимчасові механізми воєнного стану від положень довготривалої дії та оцінювати допустимість збереження надзвичайних процедур у післявоєнний період. Інакше ситуативне управлінське рішення може бути помилково сприйняте як усталена модель державної політики.

Комплексний підхід передбачає постійний зворотний зв'язок між етапами пізнання. Проблема, виявлена під час аналізу практики, може вимагати повторного тлумачення правової норми, перегляду початкової гіпотези або уточнення структури механізму. Порівняльний аналіз здатний поставити нові питання до національного законодавства, а економічні розрахунки – продемонструвати практичну нездійсненність формально бездоганної юридичної конструкції. Отже, методологічна схема функціонує не як жорстка лінійна послідовність, а як система взаємопов'язаних інструментів, що коригують і доповнюють один одного.

Література:

1. Філатов В. Загальнонаукові та спеціальноправові методи дослідження моделі перехідного правосуддя. Юридичний вісник. 2022. № 2. С. 23–29. DOI: 10.32837/yuv.v0i2.2317

2. Легеза Ю.О. Судовий контроль: методологія наукового дослідження у сфері права. *Law. State. Technology.* 2025. № 2. С. 3–8. doi: https://doi.org/10.32782/LST/2025-2-1

DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-670-9-19

ЕТАПИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Єфімов Олександр Миколайович
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри приватного права,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна
https://orcid.org/0000-0003-1751-4780

Аналіз нормативно-правових актів, змісту структурних перетворень та зміни функціональної моделі податкових органів дає підстави виокремити сім основних етапів їх організаційного реформування в незалежній Україні.

Перший етап становлення національної системи державної податкової служби (1991/1992–1996 рр.). Його зміст полягав в адаптації успадкованої системи податкових інспекцій до державно-правових та економічних умов незалежної України. Законом України «Про внесення